

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ НА ЗАСАДАХ НАВЧАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ

У статті описано етапи проведення педагогічного експерименту щодо перевірки ефективності методики формування англomовної лексичної компетенції студентів немовних спеціальностей на засадах навчальних стратегій. Проаналізовано результати експериментального навчання та підтверджено, що розроблена методика формування англomовної лексичної компетенції майбутніх фахівців сфери туризму є ефективною.

Ключові слова: англomовна лексична компетенція, навчальні стратегії, студенти немовних спеціальностей, фахова лексика.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Сучасні трансформації у суспільстві висувають нові завдання щодо вдосконалення системи навчання іноземних мов (ІМ), зокрема запровадження новітніх технологій викладання та переорієнтацію навчальної діяльності студентів на активне самостійне опрацювання професійно орієнтованої інформації, що суттєво актуалізує потребу у формуванні англomовної лексичної компетенції студентів немовних спеціальностей. Одним із важливих векторів розвитку автономності студента у навчальній діяльності та свідомого ставлення до оволодіння ІМ є формування у нього оптимальних стратегій вивчення мови як таких, що безвідносно до проявів тих чи інших чинників визначають успішність цього процесу і можуть вдосконалюватися із зростанням мовної компетентності суб'єкта навчання.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років, на які спирається автор і в яких започатковано вирішення даної проблеми. У сучасній методиці викладання ІМ все більшу увагу дослідників привертають питання формування професійно орієнтованої лексичної компетенції (Л. Петровська, І. Свердлова, Г. Гринюк, С. Семенчук, В. Шмідт, В. Борщовецька). Про посилену увагу сучасних теоретиків і практиків вищої освіти до використання навчальних стратегій у контексті вивчення ІМ свідчить значна наукова література (У. Едмондсон, Ю. Хаус, Р. Оксфорд, Е. Коен, Г. Штерн, Ф. Бацевич, І. Задорожна, Л. Морська, С. Ніколаєва, О. Тарнопольський, Н. Ягельська). Існують також дослідження, присвячені процесу формування лексичної компетенції у складі комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму (О. Баглай, Л. Шевніна, Г. Гритчук, Н. Чаграк, М. Денисенко, В. Осідак, Н. Бондар).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Незважаючи на суттєву базу досліджень, вивчення сучасних тенденцій викладання ІМ свідчить про те, що не було вичерпано весь потенціал щодо формування англomовної лексичної компетенції (АЛК) у студентів немовних спеціальностей. Крім того, згадана проблема не була предметом окремих наукових розвідок, які б досліджували методику формування лексичної компетенції майбутніх фахівців сфери туризму на засадах навчальних стратегій. Так, не приділено достатньо уваги конкретизації навчальних стратегій у контексті формування АЛК, не висвітлено особливості її формування у майбутніх фахівців сфери туризму, а також не визначено найбільш типові ситуації спілкування в професійному середовищі цієї сфери.

Таким чином, зростаючі вимоги до рівня сформованості АЛК майбутніх фахівців сфери туризму, з одного боку, та відсутність відповідних методичних розробок, здатних підвищити результативність процесу оволодіння студентами англomовною фаховою лексикою, з іншого, посилюють потребу в розробці науково обґрунтованої методики формування АЛК у студентів немовних спеціальностей, застосовуючи навчальні стратегії для інтенсифікації цього процесу.

Формулювання мети статті. Метою статті є опис експериментальної перевірки авторської методики формування англomовної лексичної компетенції у студентів немовних спеціальностей на засадах навчальних стратегій.

Викладення основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Під час підготовки до експериментального дослідження нами було висунуто гіпотезу, що ефективність формування АЛК у студентів немовних спеціальностей підвищиться за умов виконання спеціально розроблених вправ для засвоєння англійської термінологічної лексики із використанням навчальних стратегій.

У нашому дослідженні основою для проведення експериментального навчання є розроблена система вправ для навчання студентів немовних спеціальностей англійської лексики, яка передбачає поетапне

формування АЛК із застосуванням метакогнітивних, когнітивних та соціально-афективних груп навчальних стратегій.

На основі аналізу методик діагностики, розроблених В. Беспальком, П. Гурвічем, В. Краєвським, Е. Штульманом й іншими науковцями, було визначено тип експерименту і його характер – базовий вертикальний природний відкритий педагогічний експеримент [1: 26-36].

Педагогічний експеримент проводився у три етапи – констатувальний, формувальний і контрольний – серед студентів II-IV курсів денної форми навчання географічного факультету (напрямок підготовки 0504 "Туризм") Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Всі етапи експерименту тривали впродовж двох навчальних семестрів у процесі вивчення студентами навчальної дисципліни "Професійна іноземна мова".

Неварійованими умовами експерименту стали: кількість та склад експериментальних груп; тривалість експериментального навчання; зміст зрізів; критерії оцінювання рівня сформованості АЛК; методика формування АЛК майбутніх фахівців сфери туризму. Варійованою його умовою було різне співвідношення використаних груп навчальних стратегій на кожному з етапів формування АЛК у процесі виконання студентами вправ для навчання фахової лексики.

Отже, взявши за основу головні положення теорії методичного експерименту [1; 2], ми провели експериментальне навчання у 5 етапів:

1. Діагностичне / попереднє тестування для визначення навчальних стратегій, які переважають у вивченні ІМ, і рівня використання навчальних стратегій в освітній діяльності взагалі.
2. Передекспериментальне тестування студентів з метою виявлення рівня сформованості АЛК у майбутніх фахівців сфери туризму.
3. Експериментальне навчання на основі запропонованої методики формування АЛК у студентів напрямку підготовки "Туризм" на засадах навчальних стратегій.
4. Післяекспериментальне тестування з метою визначення досягнутого рівня сформованості АЛК у студентів напрямку підготовки "Туризм".
5. Проведення відстроченого зрізу для підтвердження або спростування ефективності формування АЛК із застосуванням навчальних стратегій.

Розглянемо етапи експерименту докладніше.

Учасниками методичного експерименту були 82 студенти II-IV курсів, які й утворили 2 експериментальні групи із 41 студента – група 1 (22 студенти), група 2 (19 студентів), а також 2 контрольні групи (група 1 – 25 студентів, група 2 – 16 студентів).

Передусім, проаналізуємо результати попереднього тестування, метою якого було визначення навчальних стратегій, які переважають у вивченні ІМ, і вихідного рівня використання стратегій у навчальній діяльності взагалі. Результати проведеного опитування (анкетування) продемонстрували, що більшість студентів використовують соціально-афективні навчальні стратегії, які передбачають взаємодію та кооперацію для формування АЛК. При оцінюванні власного рівня використання навчальних стратегій в освітній діяльності більшість майбутніх фахівців сфери туризму відзначила рівень нижче середнього (таблиця 1), підтвердивши необхідність спеціально організованого навчання згідно розробленої моделі для підвищення використання ширшого спектру навчальних стратегій для ефективного формування АЛК.

Таблиця 1.

Самооцінка студентами рівня використання навчальних стратегій під час вивчення ІМ

Високий			Середній				Низький				
ЕГ1	ЕГ2	КГ1	ЕГ1	ЕГ2	КГ1	ЕГ1	ЕГ2	КГ1	ЕГ1	ЕГ2	КГ1
2	3	5	2	3	5	2	3	5	2	3	5
9 %	13 %	20 %	9 %	13 %	20 %	9 %	13 %	20 %	9 %	13 %	20 %

При проведенні передекспериментального зрізу ми виходили з того положення, що завдання мають бути посилюючими для всіх тестованих. Так, студентам були запропоновані тестові завдання, відповідно, для контролю рівня знань студентами термінологічної лексики та рівня умінь її використовувати в усному і писемному мовленні, читанні та аудіюванні для визначення вихідного рівня сформованості АЛК. За результатами проведених зрізів студенти продемонстрували задовільний рівень володіння лексичною компетенцією (сумарний показник рівня сформованості АЛК в усіх групах склав 60 балів), що ще раз підтвердило необхідність удосконалення процесу формування АЛК у студентів немовних спеціальностей із використанням навчальних стратегій шляхом виконання спеціально розроблених вправ.

Експериментальне навчання було проведено зі студентами двох експериментальних та контрольних груп, проте методика організації навчальної діяльності з формування АЛК у цих групах була відмінною. Якщо студенти ЕГ навчалися на основі розробленої нами системи вправ, то у КГ освітня активність студентів обмежувалася запропонованими у посібнику вправами і завданнями, не акцентуючи увагу на необхідності використання навчальних стратегій для їх ефективного вирішення.

Процедура проведення післяекспериментальних тестів та їх перевірки була ідентичною з процедурою проведення передекспериментального зрізу; єдиною відмінністю нових тестів було їх лексичне наповнення. Результати проведених зрізів свідчать про загалом достатньо високий рівень знань відібраної лексики, навичок і вмінь її використання в писемному мовленні (у середньому у студентів ЕГ1 – 89 балів, ЕГ2 – 89; КГ1 – 67, КГ2 – 67), в усному мовленні (у середньому рівень знань лексики студентами ЕГ1 становив 81 бал, ЕГ2 – 84; КГ1 – 61, КГ2 – 65), у читанні (у середньому рівень знань лексики студентами ЕГ1 становив 88 балів, ЕГ2 – 86; КГ1 – 64, КГ2 – 60), а також сприймання професійно орієнтованої інформації при аудіюванні (у середньому у студентів ЕГ1 – 88 балів, ЕГ2 – 89; КГ1 – 736 КГ2 – 69). Таким чином, результати післяекспериментальних зрізів дали можливість виявити позитивну динаміку зростання середніх показників рівня сформованості АЛК у студентів ЕГ порівняно із середніми показниками рівня її сформованості у студентів КГ (рис. 1).

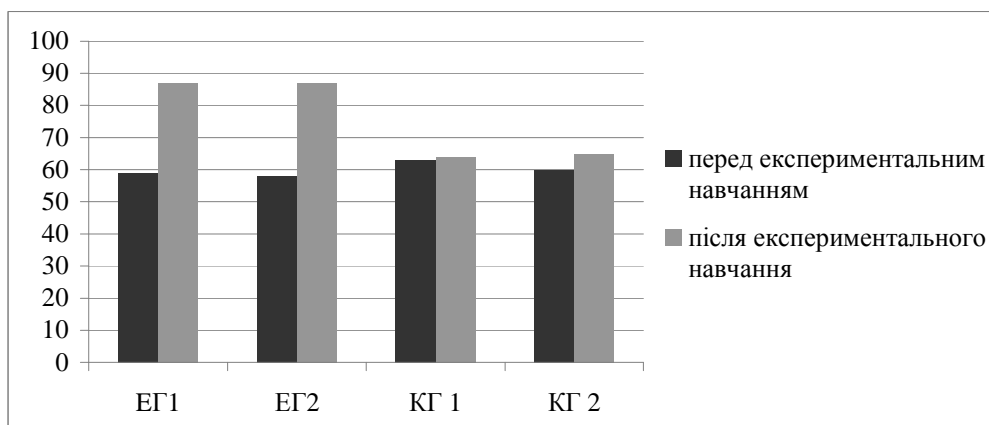

Рис. 1. Динаміка зростання середніх показників рівня сформованості АЛК у студентів ЕГ і КГ.

Отже, на основі цих результатів ми можемо вважати, що розроблена методика формування АЛК у студентів немовних спеціальностей на засадах навчальних стратегій, за якою навчались студенти ЕГ1 та ЕГ2, є достатньо ефективною та адекватною для використання у навчальному процесі.

Для визначення приросту коефіцієнта навченості володіння лексичними навичками (за нижчий задовільний рівень ми взяли такий, де коефіцієнт навченості становить 0,7 за В. П. Беспальком) порівняємо зазначені результати передекспериментального та післяекспериментального зрізів за допомогою таблиці 2.

Таблиця 2.

Порівняльна таблиця середніх показників перед- та післяекспериментального зрізів для визначення рівня сформованості АЛК

Об'єкти контролю	Група	Середній коефіцієнт навченості		Приріст
		перед експериментальним навчанням	після експериментального навчання	
Письмо	ЕГ1	0,58	0,89	0,31
	ЕГ2	0,54	0,89	0,35
	КГ1	0,64	0,67	0,03
	КГ2	0,6	0,67	0,07
Говоріння	ЕГ1	0,59	0,82	0,23
	ЕГ2	0,58	0,84	0,26
	КГ1	0,6	0,62	0,02
	КГ2	0,59	0,65	0,06
Читання	ЕГ1	0,6	0,88	0,28
	ЕГ2	0,69	0,84	0,15
	КГ1	0,66	0,64	0,02
	КГ2	0,63	0,6	0,03
Аудіювання	ЕГ1	0,58	0,88	0,3
	ЕГ2	0,58	0,89	0,31
	КГ1	0,61	0,7	0,09
	КГ2	0,6	0,68	0,08

Із таблиці видно, що приріст середнього балу успішності є досить суттєвим у студентів ЕГ1 та ЕГ2 порівняно із студентами КГ1 та КГ2, що свідчить про доцільність використання розробленої нами методики формування АЛК у студентів немовних спеціальностей на засадах навчальних стратегій для інтенсифікації цього процесу.

Для того, щоб перевірити ефективність застосування навчальних стратегій для формування АЛК через місяць після експериментального навчання був проведений відстрочений зріз, результати якого (таблиця 3) засвідчують, що студенти ЕГ досягли достатньо високого рівня використання навчальних стратегій в освітній діяльності.

Таблиця 3.

Порівняльна таблиця рівня використання навчальних стратегій студентами під час вивчення ІМ

Етап експерименту	Рівень використання навчальних стратегій											
	Високий				Середній				Низький			
	ЕГ1	ЕГ2	КГ1	КГ2	ЕГ1	ЕГ2	КГ1	КГ2	ЕГ1	ЕГ2	КГ1	КГ2
Констатувальний	2	3	5	1	9	10	13	6	10	11	7	5
	9%	13%	20%	8%	43%	37%	52%	50%	48%	43%	28%	42%
Контрольний	15	17	7	1	6	5	14	9	-	-	4	2
	71%	77%	28%	8%	23%	23%	56%	75%	-	-	16%	17%

Таким чином, результати відстроченого зрізу підтвердили збільшення частки студентів в експериментальних групах, які продемонстрували високий рівень використання навчальних стратегій в іншомовній діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямку. Отже, наведені вище дані свідчать про ефективність застосування запропонованої методики порівняно із традиційною для підвищення рівня сформованості АЛК із використанням навчальних стратегій. Таким чином, ґрунтуючись на результатах обробки даних методичного експерименту, доходимо наступного висновку: результати проведеного експерименту підтвердили, що досягнути високого рівня сформованості АЛК у студентів немовних спеціальностей можливо за умови застосування спеціально розробленої методики, згідно якої навчання англійської професійно спрямованої лексики передбачає застосування навчальних стратегій для підвищення ефективності та результативності цього процесу.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми формування та розвитку АЛК студентів немовних спеціальностей на засадах навчальних стратегій. **Перспективу подальшого дослідження** вбачаємо у здійсненні розвідок щодо питань використання потенціалу навчальних стратегій в інших аспектах іншомовного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков : спецкурс / П. Б. Гурвич. – Владимир : Владимирский гос. пед. ин-т им. П. И. Лебедева-Полянского, 1980. – 143 с.
2. Штульман Э. А. Основы эксперимента в методике обучения иностранным языкам (для методистов, преподавателей иностранных языков и др.) / Э. А. Штульман. – Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1971. – 114 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Gurvich P. B. Teoriya i praktika eksperimenta v metodike prepodavaniia inostrannykh yazykov : spetskurs [Theory and Practice of the Experiment in the English Teaching Methodology : the Optional Course] / P. B. Gurvich. – Vladimir : Vladimirskiy gosudarstvennyy pedagogicheskiy institut im. P. I. Lebedeva-Polianskogo, 1980. – 143 s.
2. Shtul'man E. A. Osnovy eksperimenta v metodike obuchenii inostrannym yazykam (dlya metodistov, prepodavateley inostrannykh yazykov i dr.) [Basic Knowledge about the Experiment in the English Teaching Methodology (for Educational Supervisors, English Teachers and Others)] / E. A. Shtul'man. – Voronezh : Izdatel'stvo Voronezhskogo universiteta, 1971. – 114 s.

Матеріал надійшов до редакції 13.08. 2014 р.

Потюк И. Е. Экспериментальная проверка методики формирования англоязычной лексической компетенции будущих специалистов сферы туризма.

В статье описаны этапы проведения педагогического эксперимента относительно проверки эффективности методики формирования англоязычной лексической компетенции студентов неязыковых специальностей на принципах учебных стратегий. Проанализированы результаты экспериментальной учебы и подтверждено, что разработанная методика формирования англоязычной лексической компетенции будущих специалистов сферы туризма является эффективной.

Ключевые слова: *англоязычная лексическая компетенция, учебные стратегии, студенты неязыковых специальностей, профессиональная лексика.*

Potiuk I. E. The Experimental Methodology Verification of Teaching English Vocabulary to Students Specializing in Tourism.

One of the most important ways to extend the students' autonomy and conscious attitude to the English vocabulary training is the development of language learning strategies (LLS). LLS irrespectively to different factors determine the progress in the English language lexical competence development under the condition of using the system of special exercises aimed at the LLS practice. The complex of exercises to master the tourism vocabulary foresees the proper step-by-step students involving in the studying process. The stages of the pedagogical experiment realization in relation to the methodology efficiency verification of forming the English language lexical competence with students of unlinguistic specialties using language learning strategies have been analyzed in the article. This paper presents the results of the experiment. The implementation of the LLS in the process of training the English vocabulary of specific purposes determines and provides the success in it, and as a result it is possible to gain the English language lexical competence on the high level.

Key words: *English language lexical competence, second / foreign language learning strategies, students of unlinguistic specialties, English vocabulary of specific purposes.*